

17. märts 2026

Lahend nr 46692/19 – diskrimineerimiskeeld

D.A. ja R.A. vs. Ühendkuningriik

Artikkel 14

Asjaolud

2013. aastal kehtestas Ühendkuningriigi (UK) valitsus õigusakti (*secondary legislation*), millega määrati ülempiir 26 000 Suurbritannia naelsterlingit (GBP) aastas nendele sotsiaaltoetustele, mida leibkonnad – välja arvatud ühe täiskasvanuga leibkonnad – võisid saada („algne toetuste ülempiir“). See ülempiir ei kehtinud üksikvanematele, kui toetusi taotleb üksikvanem töötas vähemalt 16 tundi nädalas. 2016. aastal võeti vastu õigusakti (*primary legislation*), millega vähendati toetuste ülempiiri Londonis elavatele leibkondadele (välja arvatud ühe täiskasvanuga leibkonnad) 23 000 GBP-ni aastas ja väljaspool Londonit 20 000 GBP-ni („muudetud toetuste ülempiir“). Üksikvanemad, kes töötasid vähemalt 16 tundi nädalas, jäid endiselt ülempiirist vabastatuks.

Esimene kaebaja on teise kaebaja ema. Teine kaebaja sündis 2017. aasta juunis. Ajavahemikus juuni 2017 kuni juuni 2019 oli esimene kaebaja seega alla kaheaastase lapse üksikvanem ning tema suhtes kohaldati muudetud toetuste ülempiiri. Sellel perioodil ei olnud tal õigust tasuta lapsehoiule, kuna tol ajal pakkus valitsus tasuta lapsehoidu kõigile 3- ja 4-aastastele lastele ning teatud 2-aastastele lastele, kuid mitte alla kaheaastastele lastele.

2017. aasta jaanuaris esitas rühm isikuid, sealhulgas esimene kaebaja, kohtuliku kontrolli (*judicial review*) taotluse, väites:

- muudetud toetuste ülempiiri kohaldamine alla kaheaastaste laste üksikvanematele – kes oma hoolduskohustuste tõttu ei suutnud sageli töötada vajalikku 16 tundi nädalas, et ülempiirist vabastust saada – kujutas endast õigusvastast diskrimineerimist, mis on vastuolus konventsiooni artikliga 14 koos artikliga 8 ja/või protokolli nr 1 artikliga 1;
- muudetud toetuste ülempiiri kohaldamine alla kaheaastastele lastele, kellel on üksikvanem, kujutas endast õigusvastast diskrimineerimist, mis on vastuolus konventsiooni artikliga 14 koos artikliga 8. Kuigi esimeses kohtuastmes rahuldati nõue mõlemal alusel, tühistati see otsus apellatsioonimenetluses. Seejärel kinnitas Ülemkohus apellatsioonikohtu otsust, leides, et muudetud toetuste ülempiiri kohaldamine alla kaheaastaste laste üksikvanematele ei kujutanud endast konventsiooniga vastuolus olevat diskrimineerimist.

EIK seisukohad

Artikkel 14 koos protokolli nr 1 artikliga 1 ja/või artikliga 8

(1) Kas kaebajatel oli artikli 14 tähenduses „staatus“?

Kuigi kohtlemine, mille üle kaebajad kaebasid, ei kuulunud ühegi artiklis 14 loetletud konkreetse aluse alla, leidis EIK, viidates oma asjakohasele kohtupraktikale, et neil oli selle sätte tähenduses „muu staatus“. Samas märkis EIK sellega seoses, et „staatuse“ küsimus ei toimi eraldiseisvalt muudest diskrimineerimise hindamise aspektidest.

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd ja Eestiga seotud lahendid.

(2) Kas valitsus jättis erinevas olukorras olevaid isikuid erinevalt kohtlemata?

Toetuste saajad võisid vältida muudetud toetuste ülempiiri mõju, kui nad töötasid vähemalt 16 tundi nädalas. Kuid alla viieaastaste laste üksikvanemad – st lapsed, kes ei olnud veel kohustuslikus täiskoormusega hariduses ja kes oma noore ea tõttu sõltusid eriti oma peamistest hooldajatest – seisis tõenäoliselt silmitsi suuremate raskustega 16-tunnise töönädala täitmisel kui teised, kelle suhtes muudetud ülempiiri kohaldati, näiteks üksikvanemad, kelle lapsed käisid täiskoormusega koolis, ning paarid, kellel olid igas vanuses lapsed.

See raskus oli eriti märgatav alla kaheaastaste laste üksikvanemate puhul, kuna neil puudus õigus tasuta lapsehoiule, erinevalt kõigist 3- ja 4-aastaste laste üksikvanematest ning teatud 2-aastaste laste üksikvanematest (kellel oli õigus 15 tunnile tasuta lapsehoiule nädalas) ning töötavatest 3- ja 4-aastaste laste üksikvanematest (kellel oli õigus 30 tunnile tasuta lapsehoiule nädalas).

Seetõttu seisis alla kaheaastaste laste üksikvanemad silmitsi märkimisväärse lisatakistusega, et töötada 16 tundi nädalas ja seeläbi vabaneda muudetud toetuste ülempiiri mõjust. See oli tegur, mis eristas olulisel määral alla kaheaastaste laste üksikvanemaid – ning esimese ja teise kaebaja nõuete omavahelise seotuse tõttu ka alla kaheaastaseid lapsi, kellel oli üksikvanem – kõigist teistest, kelle suhtes ülempiiri kohaldati.

EIK leidis, et kaebajate rühmad olid võrreldes üldiselt muudetud toetuste ülempiiri alla kuuluvate isikutega oluliselt erinevas olukorras. Asjaolu, et selle ülempiiri täpne mõju konkreetsele leibkonnale sõltus mitmetest teguritest, ei olnud piisav selle järelduse ümberlükkamiseks.

Lisaks, kuigi pärast käesoleva kaebuse esitamist hakkas valitsus järk-järgult laiendama tasuta lapsehoiu kättesaadavust abikõlblikele töötavatele väikelaste vanematele, jäid alla kaheaastaste laste mittetöötavad vanemad endiselt tasuta lapsehoiust ilma.

(3) Kas valitsuse keeldumine vabastada kaebajate rühmad muudetud toetuste ülempiiri mõjust oli objektiivselt ja mõistlikult põhjendatud?

(a) Staatus ja hindamisruum

EIK leidis, et kaebajate rühmad ei kuulunud eristuvatesse gruppidesse, kes on ajalooliselt olnud eelarvamuste all ja kannatanud püsivate tagajärgede tõttu sotsiaalse tõrjutuse all. Sellega seoses, kuigi esimese kaebaja olukord võis kaasa tuua teatud praktilisi haavatavusi, ei väidetud kaudset diskrimineerimist soo alusel. Seetõttu ei olnud valitsusel antud asjaoludel kohustust esitada „väga kaalukaid põhjuseid“ selle kohta, miks kaebajate rühmi ei koheldud erinevalt.

(b) Üldised majandus- või sotsiaalpoliitilised meetmed ja hindamisruum

Käesoleva juhtumiga sarnases olukorras, mis puudutab üldist sotsiaal-majanduslikku poliitikameedet, on lepinguriikidele antav hindamisruum lai, eriti olukorras, kus valitsuselt ei nõuta „väga kaalukaid põhjuseid“ selle kohta, miks kaebajate rühmi ei koheldud erinevalt.

EIK on varem protokolli nr 1 artikli 1 ja artikli 8 kontekstis leidnud, et ta austab üldiste majandus- või sotsiaalstrateegiliste meetmete puhul seadusandja poliitilist valikut, välja arvatud juhul, kui see valik on „ilmselgelt ilma mõistliku aluseta“. Kohtuasjas *Savickis jt vs. Lāti* märkis kohus siiski, et selle „ilmselgelt ilma mõistliku aluseta“ standardi kohaldamine artikli 14 koosmõjus protokolli nr 1 artikliga 1 on tavaliselt piirdunud olukordadega, kus väidetav erinev kohtlemine tulenes korrigeerivast üleminekumeetmest.

EIK märkis, et muudetud toetuste ülempiiri oli riigisisel tasandil põhjalikult käsitletud nii seadusandlikult kui ka kohtulikult. See võeti vastu pärast arutelu parlamendi mõlemas kajas, sealhulgas parlamendiliikmete poolt, kes olid kuulunud huvitatud osapoolte seisukohti ülempiiri mõju kohta väikelastega üksikvanematele ning kes olid konkreetselt kaalunud ettepanekut vabastada alla kaheaastaste laste hooldajad selle kohaldamisest.

Muudetud toetuste ülempiiri mõju kaebajate rühmade konventsioonijärgsetele õigustele hinnati hiljem üksikasjalikult High Court of England and Wales-is, Court of Appeal of England and Wales-is ning seitsmeliikmelises Supreme Court of the United Kingdom-i kohtukoosseisus. Need asjaolud kinnitasid veelgi, et valitsusele tuleb anda lai hindamisruum sellistes asjades.

(c) Lapse parimad huvid

EIK arvestas käesolevas asjas proportsionaalsuse hindamisel lapse parimate huvidega. Muudetud toetuste ülempiir oli meede, mis puudutas lapsi, ehkki kaudselt, ning valitses laiapõhjaline konsensus, sealhulgas rahvusvahelises õiguses, et kõigis lapsi puudutavates otsustes tuleb esikohale seada lapse parimad huvid. Parlamendimenetluse käigus põhjendati muudetud toetuste ülempiiri kehtestamist aktiivselt viitega lapse parimatele huvidele.

(d) Proportsionaalsuse hindamine

EIK leidis, et valitsuse otsus mitte vabastada kaebajate rühmi muudetud toetuste ülempiirist ei olnud „ilmselgelt ilma mõistliku aluseta“ ning jäi neile antud laia hindamisruumi piiridesse.

EIK viitas ka, et pärast käesoleva kaebuse esitamist ja poolte seisukohtade esitamist, kehtestas valitsus tasuta lapsehoiu abikõlblikele töötavatele alla kaheaastaste laste vanematele. Kuigi see ei olnud kättesaadav mittetöötavatele vanematele, aitas tasuta lapsehoiu laiendatud pakkumine väga väikeste laste vanematele täiendavalt leevendada muudetud toetuste ülempiiri mõju kaebajate rühmadele.

Kokkuvõte: EIK ei tuvastanud asjas konventsiooni ega selle protokollide rikkumist.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

19. märts 2026

Lahend nr 70945/17 – õiglase kohtupidamine

B.G. vs. Prantsusmaa

Artikkel 6

Asjaolud

Juhtum puudutas peamiselt seda, et kaebajale ei tagatud õiglase kohtumenetluse õigusega kaasnevaid garantiisid prokuratuuri algatatud „seaduse meeldetuletamise“ (*rappel à la loi*) menetluses, mis puudutas väidetavat vale vägistamissüüdistuse esitamist.

3. juunil 2026 teatas tollal 16-aastane kaebaja koos oma emaga Limoges'i politseile, et 17-aastane noormees L.A. sundis teda kooli tualettruumis oraalseksile. Ta väitis, et noormees ähvardas avaldada nende suhte ühisele tuttavale Y-le, kui ta oleks keeldunud. Prokuratuur lõpetas 6. oktoobril 2016 menetluse, sest leidis, et kuriteokoosseis ei olnud piisavalt tõendatud. Pärast selle kaebuse menetluse lõpetamist esitas L.A. ema kaebaja vastu kaebuse, süüdistades teda vale süüdistuse esitamises. Kuigi kaebaja jäi oma esialgse avalduse juurde ja teda abistas advokaat, kohaldati tema suhtes seaduse

meeldetuletamise meedet. Talle tehti hoiatus ning ta kanti selle tulemusena viieks aastaks karistusregistri andmebaasi. Kohtumenetlust tema suhtes ei peetud, kuigi ta taotles seda.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja artikli 6 lõigetele 1 ja 2. Ta leidis, et tema õigust õiglasele kohtumenetlusele ning süütuse presumptsiooni põhimõtet rikuti seoses tema suhtes kohaldatud seaduse meeldetuletamise meetmega.

EIK seisukohad

Artikkel 6-1

EIK märkis, et seaduse meeldetuletamise meede (*rappel à la loi*) õiguslik alus oli sätestatud Prantsusmaa kriminaalmenetluse seadustiku artiklis 41-1. Kuigi see meede tühistati alates 1. jaanuarist 2023 (22. detsembri 2021 seadus nr 2021-1729), kastutati seda vaidlusalusel ajal prokuratuuri ühe „kehtiva kriminaalõigusliku reaktsioonina“, mida sai kasutada alternatiivina kriminaalmenetluse algatamisele. See võimaldas reageerida käitumisele, mida peeti kuriteoks, vältides samas kohtulikku kriminaalmenetlust.

Seaduse meeldetuletamise meede ei kujutanud endast „kriminaalkaristust“, mis oleks määratud kohtu poolt pärast isiku süü sisulist arutamist. Käesolevas asjas tähendas see siiski, et kaebajat käsitleti kuriteo toimepanijana vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku artiklile 40-1. See meede oli tagajärg kaebaja käsitlemisele õigusrikkumise toimepanijana ning oli prokuratuuri hinnangul asjaolusid arvestades kõige sobivam reageering.

EIK leidis, et prokuratuur järeldas – ilma põhjendusi esitamata –, et kaebaja valetas, tuginedes poolte kahele lepitamatule versioonile küsimuses, kas kaebaja andis seksuaalaktiks vabatahtliku nõusoleku. Seda hoolimata asjaolust, et kaebaja oli alati väitnud vastupidist.

Riigisisised ametiasutused ei hinnanud kaebaja ja L.A. ütlusi võrdselt. Samuti ei selgitanud nad, miks kaebaja ütlusi peeti täiesti ebausaldusväärseteks, samas kui L.A. ütlusi peeti piisavaks aluseks kaebaja suhtes meetme kohaldamiseks.

Lisaks, kuigi kaebaja eitas järjepidevalt, et ta oleks vägistamissüüdistuse osas valetanud, ei rahuldanud prokuratuur tema korduvaid taotlusi saada täielikult kasutada õiglase kohtumenetluse garantiisid. Seega jäeti kaebaja ilma garantiidest, mis on seotud vale süüdistuse kuriteo sisulise lahendamisega. Need garantiid tulenevad karistusseadustiku artikli 226-10 viimasest lõikest, mille kohaselt „süüdistaja suhtes menetlust lahendav kohus hindab tema esitatud süüdistuste põhjendatust“.

EIK nentis, et nõusoleku olemasolu tuvastamine võib teatud kriminaalasjades olla väga keeruline. Samuti mõõnis, et prokuratuur võib mõnel juhul õiguspäraselt lõpetada vägistamisasjade menetluse, eriti kui ainsaks tõendiks on poolte vastukäivad ütlused. Käesolevas asjas kohaldata aga vale süüdistuse eest seaduse meeldetuletamise meedet põhjusel, et peeti tuvastatuks, et kaebaja andis seksuaalaktiks nõusoleku ja esitas seejärel ebaõigeid väiteid.

Selline hinnang ei tuginenud nõusoleku mõiste korrektsele tõlgendusele. EIK kordas, et nõusolek, mida saab oma olemuselt tagasi võtta, peab väljendama isiku vaba tahet astuda konkreetseesse seksuaalsesse suhtesse, hinnatuna selle toimumise hetkel ja kõiki asjaolusid arvesse võttes.

EIK järeldas, et käesolevas asjas, mis hõlmas kahte järjestikust ja lahutamatult seotud menetlust, oli konventsiooni artikli 6 lõige 1 kohaldatav selle kriminaalaspektis ning seda sätet oli rikutud. EIK tuvastas artikkel 6-1 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et Prantsusmaa peab maksma kaebajale mittevaralise kahju hüvitiseks 7500 eurot ning kulude katteks 600 eurot.

Lahendile on lisatud eriarvamus.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)